

NATIONALMUSEUM
med
PRINS EUGENS WALDEMARSUDDE

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm, 2015-05-11

Ku2015/470/KA
NMW Dnr: 1.5.4-124/2015

Remissvar på Statskontorets utvärdering av Digisam
och Riksarkivets ställningstagande till Digisams framtid

Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsuddes övergripande bedömning

Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde (NMW) instämmer i allt väsentligt i Statskontorets beskrivning av verksamheten vid Samordningssektariatet för digitalisering, digitalt bevarande och digitalt tillgängliggörande av kulturarvet (Digisam) och effekterna av dess verksamhet. NMW välkomnar genomlysningen av Digisams styrmodell och hur den praktiserats.

NMW instämmer att det behövs en fortsatt samlad organisation för de digitala frågorna i kulturarvssektorn. Därför delar NMW Statskontorets rekommendation till regeringen att förlänga Digisams mandat tills dess att en ny modell för kulturarvssektorns framtida infrastruktur på digitaliseringsområdet utarbetats. Utöver de överväganden som Digisam ska delge regeringen före årsskiftet önskar NMW att betänkandet från Museiutredningen 2014/15 (Dir 2014:08, Dir 2015:14) beaktas som underlag i utformandet av en eventuell framtida organisation. NMW stödjer därför i nuläget inte förslagen i Riksarkivets (RA) rapport med ställningstagande om Digisams framtid (Dnr RA 04-2013/06301).

Organisation och rollfördelning

NMW instämmer i synpunkterna om oklarheterna i Digisams styrning (s. 36-37). Styrgruppen med representanter på hög nivå från centrala institutioner har gett förutsättningar för Digisams legitimitet och möjlighet att nå ut på i bred omfattning. Statskontorets analys visar på otydligheter i mandat mellan styrgruppen och sekretariatet. Tydlig styrning är i sig en förutsättning för verksamhets legitimitet. NMW välkomnar därför att styrgruppen nu beslutat om en mer utvecklad roll- och ansvarsfördelning (Dnr RA 04-2013/06301, s. 2). Dessa erfarenheter är viktiga att ta hänsyn till vid utformandet av en eventuell ny organisation.

NATIONALMUSEUM

med

PRINS EUGENS WALDEMARSUDDE

Verksamhet och resultat

NMW delar Statskontorets analys att så här långt har inrättandet av Digisam rimligen inneburit ett mer effektivt utnyttjande av statens resurser (s. 77). Digisam är pådrivande i vissa frågor, inte minst inom det upphovsrättsliga området och NMW uppfattar att Digisams sekretariat är tillgängligt för institutionernas frågor och förslag.

I Statskontorets intervjuer framkommer det att Digisams samordning inte i alla avseenden nått ner till operativ nivå och påverkat det löpande digitaliseringsarbetet eller att institutionerna samutnyttjar resurser eller samarbetar i någon större utsträckning (s. 57-58). För att Digisams riktlinjer ska kunna omsättas till praktisk verksamhet instämmer NMW i kommentarerna att respektive institution behöver rätt förutsättningar för att prioritera och resurssätta den digitala verksamheten (s.74).

NMW instämmer i att det är bra med en samlad röst i EU-projekt och i synpunkterna att Digisam initialt prioriterade sitt deltagande i EU-projekt för högt i relation till sina resurser (s. 66-67). Att förbereda och förankra svenska ståndpunkter i olika EU-sammanhang och delta i EU-projekt är resurskrävande. Om institutionerna ska representeras med en samlad röst i EU:s arbetsgrupper och projekt är det viktigt att ett sådant uppdrag förtydligas och resurssätts i en eventuell framtida organisation.

Museisektorns förutsättningar och behov

De 14 centralmuseerna representeras i Digisams styrgrupp av överintendenten vid Naturhistoriska riksmuseet. Statskontorets intervjuer tyder på att det inte väckts några krav på ytterligare representanter från sektorn (s. 42). I Statskontorets utvärdering beskrivs att det inom ramen för Centralmuseernas samarbetsråd (CMS) som bildades 1997, bedrivs ett visst samarbete inom digitaliseringsfrågor (s. 25). Detta är i sin tur en följd av ett regeringsuppdrag 2010 att öka sektorns samarbete.

Centralmuseerna utgörs av myndigheter och stiftelser och representerar stor verksamhetsbredd i sina instruktioner och stadgar. Museernas samlingar utgörs av tredimensionella föremål som många gånger kräver annan kompetens än vid digitalisering av arkiv- och bibliotekssamlingar, t ex ur bevarande och fotografiska aspekter. Centralmuseerna använder i stort fyra olika databassystem för sina digitaliserade samlingar. Inkluderar man hela museisektorn växer antalet system till 30 (s. 24).

Ett föremål som digitaliserats ska fortsatt vårdas och utgöra en del av den fysiska föremålssamlingen och museets verksamhet. De digitala reproduktionerna kan i viss mån effektivisera delar av verksamheten genom att t ex underlätta administrationen kring föremålshanteringen och erbjuda nya möjligheter att levandegöra samlingarna (s. 75-76). NMW vill understryka att effektivitetsvinsterna inte motsvarar de samlade kostnaderna för digitaliseringsprocessen i sin helhet, inklusive långsiktig lagring.

NATIONALMUSEUM

med

PRINS EUGENS WALDEMARSUDDE

Utifrån kommentarerna i Statskontorets enkät framgår det att flera museer anser att tydligare prioriteringar av museiangelägna frågor hade gett mer valuta för pengarna (s. 60, 73). Påståendet, tillsammans med den verksamhetsbredd som museerna representerar, gör att NMW ställer sig frågan om museisektorn har varit tillräckligt representerade på olika nivåer i Digisams arbete.

Fortsatt behov av samordning och Riksarkivets rapport med ställningstaganden

Riksarkivet (RA) hänvisar i sin rapport till Kulturdepartementet (Dnr RA 04-2013/06301) att myndighetens centrala roll inom bl a statlig informationshantering, föreskriftsrätt och ansvar för lagrings- och bevarandefrågor tillsammans med uppdrag att utforma e-arkiv och eventuellt en PSI-portal, gör Riksarkivets till den lämpligaste mottagaren av ett förnyat Digisam. Riksarkivet hänvisar också till sin starka regionala närvaro via landsarkiven som i sin tur spelar en i viktig roll i de regionala ABM-nätverken. RA:s avdelning för mediakonvertering i Fränsta kan ha kapacitet att bli en gemensam resurs för kulturarvsinstitutionerna (s. 3).

Kungl. Biblioteket (KB) har bl a i uppdrag att svara för frågor om samverkan mellan forskningsbibliotek när det gäller digitalisering och digitalt tillgängliggörande, ha nationell överblick över det allmänna biblioteksväsendet, främja samverkan och utveckling inom området (Förordning 2008:1421). KB föreslås även få i uppdrag att utforma en biblioteksstrategi för att främja samverkan och kvalitetsutveckling inom det svenska biblioteksväsendet, inklusive fortsatt tillgängliggörande av e-böcker via den nationella katalogen Libris (prop 2014/15:100).

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har i uppdrag att vara nationell samordnare i frågor som rör samlingsvård och konservering och erbjuder genom Svensk Museitjänst tjänster inom magasin och samlingsförvaltning.

Museiutredningen 2014/15 (Dir 2014:08, Dir 2015:14) ska bl a beskriva och analysera hur samhällsutvecklingen kan förväntas påverka förutsättningarna för museernas verksamheter, föreslå nationella mål för museipolitiken, beskriva och analysera på vilka sätt centralmuseerna uppfyller sina uppdrag, hur de prioriterar mellan uppdragens olika delar, hur museiarbetet förnyas och utvecklas samt analysera och lämna förslag på hur myndighets- och institutionsstrukturen kan förändras i syfte att uppnå högre effektivitet.

Riksarkivets roll som statlig förvaltningsmyndighet för arkivfrågor är ett argument som talar för ett fortsatt huvudmannaskap vid RA för Digisam. Samtidigt har KB ett samverkansuppdrag för stora delar av bibliotekssektorn. Museiutredningen ska lämna sitt betänkande senast 15 oktober 2015. Det är troligt att den digitala teknikens utveckling har betydelse för utredningens förslag. NMW tillstyrker därför i nuläget inte RA:s förslag. NMW önskar att Museiutredningens betänkande ingår som underlag i regeringens ställningstagande om eventuell framtida organisation. NMW stödjer Statskontorets frågeställningar till regeringen om hur långtgående samordning som är önskvärd, vilket mandat en framtida samordningsfunktion ska agera med och vilken organisationsform som är önskvärd (s. 79).

Sid 3(4)

NATIONALMUSEUM

med

PRINS EUGENS WALDEMARSUDDE

NMW tycker att det är viktigt att en eventuell samordningsfunktion kännetecknas av en god balans i berörda aktörers representation och att uppdragets omfattning och inriktning tar hänsyn till olika verksamheters digitala mognadsgrad. NMW ser framförallt ett behov av en aktör som har en oberoende och strategisk roll att ta ett samlat och framåtsyftande grepp för att lösa de utmaningar som är för omfattande för varje enskild myndighet och aktör att lösa.

NMW:s behov ligger främst i de juridiska frågorna, långsiktigt digitalt bevarande och metadatastandarder som syftar till utbyte av data. Därutöver skulle NMW välkomna att en eventuell funktion erbjuder sådana kompetenser som kanske främst saknas inom museisektorn givet att RA och KB är huvudsakliga förmedlare inom sina respektive sektorer. Exempel på sådan ny kompetens är informationsförvaltning, gränssnittsutveckling och interaktionsdesign (s. 70).

NMW menar att tydligare central målstyrning, resursförstärkning samt uppföljning av de effekter som respektive institution förväntas uppnå enskilt och gemensamt i kombination med ett strategiskt kompetens- och resurscentra, kan bidra till samordning av insatser och ett effektivt resursutnyttjande utifrån verksamhetens behov.

I detta ärende har Överintendent Berndt Arell beslutat. Chef för digital utveckling och samverkan Maria Ljungkvist har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har museichef Karin Sidén, avdelningschef Eva-Lena Bergström, forskningsledare Martin Olin, arkivarie Anna Meister och databasansvarig Karin Glaseman deltagit.

Berndt Arell
Överintendent
Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde